

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
імені адмірала Макарова

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ГУМАНІТАРНИЙ ІНСТИТУТ

Кафедра соціально-гуманітарних дисциплін та філософії

ЗАТВЕРДЖЕНО



Проректор із науково-педагогічної
роботи

Сергій Слободян
Сергій СЛОБОДЯН

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Program of the Discipline

Філософія

Philosophy

рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

тип дисципліни: обов'язкова

мова(и) викладання: українська

Миколаїв – 2025

Робоча програма навчальної дисципліни «Філософія» для студентів спеціальності А4
Середня освіта Освітньої програми Середня освіта (Мистецтво. Музичне мистецтво).

«18» травня 2025 р. 17 с.

Розробник: Олександр МАРУЩАК, старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін та філософії.

Проект робочої програми навчальної дисципліни «Філософія» узгоджено з гарантом освітньої програми Середня освіта (Мистецтво. Музичне мистецтво)

Гарант освітньої програми Середня освіта (Мистецтво. Музичне мистецтво)
Кандидат педагогічних наук, доцент

 Людмила АРИСТОВА

Проект робочої програми навчальної дисципліни «Філософія» розглянуто на засіданні кафедри соціально-гуманітарних дисциплін та філософії.

Протокол № 10 від « 19 » травня 2025 р.

Завідувач кафедри  Людмила МАТВІЄНКО

Проект робочої програми навчальної дисципліни «Філософія» розглянуто Навчально-методичною комісією Навчально-наукового гуманітарного інституту

Протокол № 11 від « 13 » червня 2025 р.

Голова  Олег БОБІНА

Проект робочої програми навчальної дисципліни «Філософія» погоджено з навчальним відділом

Начальник відділу  Андрій ЛАБАРТКАВА

Робочу програму навчальної дисципліни «Філософія» затверджено Навчально-методичною радою НУК

Протокол № 6 від « 25 » червня 2025 р.

Голова НМР НУК  Сергій СЛОБОДЯН

© НУК, 2025

© Марущак О.В. 2025

ЗМІСТ

<i>Вступ</i>	<i>4</i>
<i>1. Опис навчальної дисципліни</i>	<i>5</i>
<i>2. Мета вивчення навчальної дисципліни</i>	<i>6</i>
<i>3. Передумови для вивчення дисципліни</i>	<i>6</i>
<i>4. Очікувані результати навчання</i>	<i>6</i>
<i>5. Програма навчальної дисципліни</i>	<i>7</i>
<i>6. Методи навчання. Засоби діагностики результатів навчання та методів їхнього демонстрування</i>	<i>13</i>
<i>7. Форми поточного та підсумкового контролю</i>	<i>13</i>
<i>8. Критерії оцінювання результатів навчання</i>	<i>15</i>
<i>9. Засоби навчання</i>	<i>15</i>
<i>10. Рекомендовані джерела інформації</i>	<i>16</i>

ВСТУП

Анотація

Навчальна дисципліна «Філософія» є базовою навчальною дисципліною циклу соціально-гуманітарної підготовки студентів галузі знань «А Освіта» першого (бакалаврського) рівня у закладах вищої освіти України. Її вивчення дозволяє студентам – майбутнім фахівцям – оволодіти знаннями та навиками теоретичного осмислення визначальних аспектів і закономірностей життєдіяльності людини у відношеннях до природи, суспільства, історії, науки, техніки, досягнути найбільш загальні основи буття світу та людини, свідомості, пізнання, цінностей, глобальних проблем сучасної епохи. Курс «Філософія» змістовно зіставляється з циклом дисциплін соціально-гуманітарного напрямку: «Психологія», «Соціологія», «Політологія», «Історія та культура України». Навчальна дисципліна «Філософія» орієнтована на забезпечення світоглядного аспекту освіти, формування основи філософського мислення студентів як структурної частини професійної підготовки.

Ключові слова: філософія, освіта, мислення, цінності, культура.

Abstract

The discipline “Philosophy” is the basic discipline of the cycle of social and humanitarian training of students of all fields of knowledge of the first (bachelor's) level in institutions of higher education of Ukraine. Its study allows students are future specialist and members of the social elite to master knowledge and skills of theoretical understanding of the defining aspects and patterns of human life in relation to nature, society, history, science, technology, to comprehend the most general bases of existence of the world and the person, consciousness, knowledge, values, global problems of a modern epoch. The course “Philosophy” is meaningfully compared with the cycle of disciplines of the socio-humanitarian direction: “Psychology”, “Sociology”, “Political Science”, “History and Culture of Ukraine”. The discipline “Philosophy” is focused on providing a world-view aspect of education, the formation of the basic of philosophical thinking of students as a structural part of professional training.

Key words: philosophy, education, mentality, values, culture.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність (освітня програма), освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни		
		денна форма навчання	заочна форма навчання	
Кількість кредитів – 3	01 Освіта	Обов'язкова		
Модулів – 1		Рік підготовки:		
Змістових модулів – 3		2-й	2-й	
Електронний адрес РПНД на сайті Університету	А4.13 Середня освіта (Мистецтво. Музичне мистецтво)	Семестр		
Індивідуальне науково-дослідне завдання		3-й	3-й	
		Лекцій		
		10 год.	4 год.	
Загальна кількість годин – 90		Практичні, семінарські		
		20 год.	4 год.	
		Лабораторні		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2; самостійної роботи студента – 2	Освітній рівень: перший (бакалаврський)	0 год.		0 год.
		Самостійна робота		
		60 год.	82 год.	
		Індивідуальні завдання: 0 год.		
		Вид контролю: залік		
Форма контролю: комбінована				

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу: викладання навчальної дисципліни «Філософія» є: дати уявлення про специфіку філософії як важливого компонента історії й культури людства, історичного типу світогляду; показати методологічну роль філософії в осмисленні онтологічних, гносеологічних, культурологічних і соціальних проблем сучасності; ознайомити з історією філософської думки, зокрема в Україні, з досягненнями сучасної філософії; окреслити ті ідеї в історії філософії, які виявилися найбільш продуктивними для розвитку сучасної науки та суспільної думки; сприяти формуванню у студентів здібностей до аналітичного мислення, самостійного застосування здобутків сучасної методології філософського знання у педагогічній творчості, науково-дослідницькій роботі; допомагати осмисленню смисложиттєвих, екзистенційних проблем сучасності, найважливіших напрямів трансформації життєвого світу постіндустріальної цивілізації; розвивати толерантне відношення до альтернативних позицій у релігійній, філософській, політичній та інших сферах життя; здатність самостійно аналізувати складні явища соціокультурного буття.

3. Передумови для вивчення дисципліни

Передумови для вивчення дисципліни: Історія та культура України.

4. Очікувані результати навчання

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів таких результатів навчання:

ПР-09. Розуміти історію та закономірності розвитку дошкільної освіти. Аналізувати педагогічні системи минулого та творчо трансформувати їх потенціал у сучасний навчально-виховний простір закладу дошкільної освіти.

ПР-16. Проектувати педагогічні заходи із залученням фахівців суміжних галузей, батьків, громадських діячів та ін. для реалізації завдань всебічного розвитку дітей.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

КЗ-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини та громадянина в Україні.

КЗ-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

КЗ-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

II. Фахові:

КС-1. Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації.

КС-20. Здатність до самоосвіти, саморозвитку, до безперервності в освіті для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки, перетворення набуття освіти в процес, який триває упродовж усього життя людини.

5. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовий модуль 1. Історія філософії.

Тема 1. Філософія, її людські виміри і смисл.

1. Філософія, світогляд, культура.
2. Історичні типи світогляду: міф, релігія, науковий світогляд.
3. Предмет філософії. Проблема начала філософії.
4. Природа та типи філософських проблем.
5. Функції філософії.

Література: [1],[4],[9].

Тема 2. *Філософія Стародавнього світу.*

1. Загальні риси і витоки філософського знання Стародавньої Індії та Китаю.
2. Східний та західний типи культури та філософування.
3. Загальні риси і періодизація античної філософії.
4. Антична класика: Сократ, Платон, Арістотель.
5. Характерні риси і напрямки елліністичної філософії.

Література: [1],[4],[9].

Тема 3. *Філософія Середньовіччя та Відродження.*

1. Характерні риси середньовічного світогляду.
2. Періодизація середньовічної філософії: апологетика, патристика, схоластика.
3. Загальна характеристика філософії епохи Відродження: основні ідеї та персоналії.
4. Філософія гуманізму
5. Натурфілософія доби Відродження.
6. Філософія політики та соціальний утопізм Відродження.

Література: [1],[2],[4],[6].

Тема 4. *Філософія Нового часу.*

1. Західноєвропейська філософія Нового часу і її особливості.
2. Просвітництво як течія філософії Нового часу.
3. Особливості та значення німецької класичної філософії.
4. Критична філософія І. Канта.
5. Метод і система Г. Гегеля.
6. Основні ідеї філософії марксизму.

Література: [2],[4],[6],[7],[8].

Тема 5. Філософія у XIX-XX ст.

1. Некласична філософія кінця XIX – початку XX ст.
2. Особливості сучасної філософії
3. Позитивізм у сучасній філософії.
4. «Філософія життя». Фрейдизм і неофрейдизм. Екзистенціалізм.
5. Духовні витоки української філософської культури.
6. «Філософія серця»: Г. Сковорода, П. Юркевич.
7. Сучасна українська філософія: основні теми досліджень.

Література: [2],[4],[6],[7],[9].

Змістовий модуль 2. Онтологія.

Тема 6. Філософське розуміння світу.

1. Основні категорії онтології.
2. Проблема буття в історико-філософському окресленні.
3. Основні форми буття.
4. Матеріальний світ та поняття матерії.
5. Розвиток уявлень про простір та час в історії філософії та природознавстві.
6. Субстанційна і реляційна концепція простору і часу. Концепції простору та часу у сучасній науці.

Література: [1],[3],[4],[6].

Тема 7. Діалектика та її альтернативи. Основні закони діалектики.

1. Діалектика як вчення про всезагальний зв'язок і розвиток матеріального та духовного світу.
2. Історичні форми діалектики: стихійна діалектика античності, діалектика німецької класичної філософії, матеріалістична діалектика, «негативна діалектика».
3. Альтернативи діалектики. Метафізика. Метафізична і діалектична концепції розвитку.
4. Софістика та еклектика – альтернативи діалектики як логіки.
5. Догматизм і релятивізм – альтернативи діалектики як теорії пізнання.
6. Основні принципи діалектики.

Література: [1],[3],[4],[6].

Змістовий модуль 3 Гносеологія. Соціальна філософія

Тема 8. Пізнавальний процес: сутність та структура.

1. Гносеологія та її місце у структурі філософського знання.
2. Проблема пізнаваності світу: аналіз основних підходів у різних філософських напрямках.
3. Суб'єкт та об'єкт пізнання. Основні принципи теорії пізнання.
4. Структура пізнавального процесу. Чуттєвий та раціональний ступені пізнання.
5. Діалектика процесу пізнання.
6. Форми раціонального пізнання: відчуття, сприйняття, уявлення.

7. Форми раціонального пізнання: поняття, судження, умовивід.
8. Проблема істини в філософії. Класична концепція істини та її альтернативи.

Література: [2],[3],[5],[6].

Тема 9. *Проблема методу в філософії.*

1. Наукове пізнання та його специфічні ознаки: особливості об'єкта, цілей, засобів, методів і результатів наукового пізнання.
2. Тенденція розвитку загальної методології.
3. Емпіричний та теоретичний рівні наукового пізнання. Методи емпіричного дослідження. Специфіка і методи теоретичного пізнання.
4. Загальнонаукові методи. Основні форми наукового пізнання: факт, проблема, гіпотеза, теорія.
5. Структура і функції наукової теорії.

Література: [1],[3],[5],[6].

Тема 10. *Філософський аналіз суспільства та історії.*

1. Концептуальні підходи до вивчення суспільства.
2. Специфіка предмета соціальної філософії.
3. Суспільство як система: основні сфери суспільного життя та їх взаємозв'язок. Політична сфера суспільства.
4. Природа і суспільство. Історичні форми взаємодії суспільства і природи.
5. Соціальні та екзистенціальні аспекти буття людини. Особистість та суспільство.
6. Концепції індустріального, постіндустріального та інформаційного суспільства.

Література: [1],[3],[4],[6].

Тематичний план навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	денна форма				
	Усього	у тому числі			
		лек	пр	лаб	с.р.
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1 Історія філософії					
Тема 1. Філософія, її людські виміри і смисл	8	2	2	-	4
Тема 2. Філософія Стародавнього світу	6	2	2	-	2
Тема 3. Філософія Середньовіччя та Відродження	6	-	2	-	4
Тема 4. Філософія Нового часу	6	2	2	-	2
Тема 5. Філософія у XIX-XX ст.	4	-	2	-	2
<i>Усього</i>	<i>30</i>	<i>6</i>	<i>10</i>		<i>14</i>
Змістовий модуль 2 Онтологія.					
Тема 6. Філософське розуміння світу	15	2	2	-	12
Тема 7. Діалектика та її альтернативи. Основні закони діалектики	15	-	2	-	12
<i>Усього</i>	<i>30</i>	<i>2</i>	<i>4</i>		<i>24</i>
Змістовий модуль 3 Гносеологія. Соціальна філософія.					
Тема 8. Пізнавальний процес: сутність та структура	10	-	2	-	8
Тема 9. Проблема методу в філософії	10	-	2		8
Тема 10. Філософський аналіз суспільства та історії	10	2	2	-	6
<i>Усього</i>	<i>30</i>	<i>2</i>	<i>6</i>		<i>22</i>
<i>Усього годин</i>	<i>90</i>	<i>10</i>	<i>20</i>	<i>-</i>	<i>60</i>

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	заочна форма				
	Усього	у тому числі			
		лек	пр	лаб	с.р.
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1 Історія філософії					
Тема 1. Філософія, її людські виміри і смисл	6	2	-	-	4
Тема 2. Філософія Стародавнього світу	10	-	2	-	4
Тема 3. Філософія Середньовіччя та Відродження	6	-	-	-	6
Тема 4. Філософія Нового часу	6	-	-	-	6
Тема 5. Філософія у XIX-XX ст.	6	-	-	-	6
<i>Усього</i>	<i>30</i>	<i>2</i>	<i>2</i>	<i>-</i>	<i>26</i>
Змістовий модуль 2 Онтологія.					
Тема 6. Філософське розуміння світу	16	-	-	-	16
Тема 7. Діалектика та її альтернативи. Основні закони діалектики	14	-	-	-	14
<i>Усього</i>	<i>30</i>	<i>-</i>	<i>-</i>		<i>30</i>
Змістовий модуль 3 Гносеологія. Соціальна філософія.					
Тема 8. Пізнавальний процес: сутність та структура	10	-	-	-	10
Тема 9. Проблема методу в філософії	8	-	-		8
Тема 10. Філософський аналіз суспільства та історії	12	2	2	-	8
<i>Усього</i>	<i>30</i>	<i>2</i>	<i>2</i>		<i>26</i>
<i>Усього годин</i>	<i>90</i>	<i>4</i>	<i>4</i>	<i>-</i>	<i>82</i>

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин	
		Денна форма	Заочна форма
	Змістовий модуль 1: Історія філософії		
1	Тема 1. Філософія, її людські виміри і смисл	2	
2	Тема 2. Філософія Стародавнього світу	2	2
3	Тема 3. Філософія Середньовіччя та Відродження	2	
4	Тема 4. Філософія Нового часу	2	
5	Тема 5. Філософія у XIX-XX ст.	2	
	Змістовий модуль 2: Онтологія		
6	Тема 6. Філософське розуміння світу	2	
7	Тема 7. Діалектика та її альтернативи. Основні закони діалектики	2	
	Змістовий модуль 3. Гносеологія		
8	Тема 8. Пізнавальний процес: сутність та структура	2	
9	Тема 9. Проблема методу в філософії	2	
10	Тема 10. Філософський аналіз суспільства та історії	2	2
	<i>Разом</i>	20	4

Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для студентів денної форми навчання:

- підготовка до лекційних занять – 0,5 год. /1 год. занять (1 год. на 1 лекцію);
- підготовка до практичних занять – 1-2 год. / 1 заняття;
- написання рефератів, есе, виконання розрахункових, розрахунково-графічних або графічних робіт, домашньої контрольної роботи, перекладу, аналітичний огляд, аналіз практичних, проблемних ситуацій (обсяг однієї роботи 10-20 аркушів А4) – мінімум 15 годин на 1 роботу;
- підготовка до контрольних заходів – (15-30) год. на 1 захід.

Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Підготовка до лекцій	5	2
2	Підготовка до практичних	10	2
3	Підготовка реферату	15	48
4	Підготовка до контрольних заходів	15	30
	<i>Разом</i>	60	82

6. Методи навчання. Засоби діагностики результатів навчання та методів їхнього демонстрування

Методи навчання, якими забезпечується набуття здобувачами відповідних компетенцій через засвоєння програмного матеріалу та активізацію навчального процесу, а саме:

1. Для всіх видів занять: робота з літературою, дискусія, диспут, демонстрування.
2. Для лекційних занять: лекція, ілюстрування.
3. Для практичних занять: практична робота, методи контролю і самоконтролю.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є:

- усні відповіді;
- виконання практичних завдань;
- підготовка реферату;
- залік.

7. Форми поточного та підсумкового контролю

Досягнення студента оцінюються за 100-бальною системою Університету.

Підсумкова оцінка навчального курсу містить оцінки з поточного контролю та оцінки підсумкового контролю. У кожного компонента своя частка в загальній системі оцінок, де студент може набрати від 60 балів до 100 балів. Під компонентом проміжних оцінок розуміються поточні оцінки впродовж семестру.

Підсумкова оцінка навчального курсу є сумою проміжних оцінок (усна відповідь, захист самостійної роботи, контрольна робота).

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на практичних заняттях, а також презентації результатів виконаних завдань.

Зарахування кредитів навчального курсу можливо тільки лише досягнення результатів, запланованих РПНД, що виражається в одній із позитивних оцінок, передбачених чинним законодавством.

Форми контролю результатів навчальної діяльності студентів та їхнє оцінювання

Кількість балів	Критерії оцінювання
Відповіді на практичних заняттях	
5	Відповідь правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення, використані міжпредметні зв'язки, містить аргументовані висновки.
4	Відповідь в цілому правильна, достатньо повна та логічна, але допущені деякі помилки та неточності у викладенні матеріалу.
3	Відповідь частково правильна, але містить неточності, недостатньо обґрунтована.

2	Відповідь має суттєві помилки, аргументи несформульовані, використовуються невірна термінологія.
1	Відповідь містить значну кількість суттєвих помилок.
0	Здобувач не дає відповіді.

Підготовка реферату	Критерії оцінювання
16	Виконане завдання лише з невеликою кількістю помилок стилістичного характеру. Зміст роботи відповідає обраній темі; наявність чітко сформульованої проблеми; адекватність формулювання об'єкта, предмета, мети та задач дослідження; наявність посилань на використану літературу; відповідність висновків меті та завданням дослідження.
10	Завдання в цілому виконано, але допущено кілька помилок логічного чи фактичного характеру. Зміст роботи відповідає обраній темі, але має поверхневий аналіз, матеріал викладено непослідовно та необґрунтовано.
5	Виконане завдання відповідає мінімальним вимогам, допущено значну кількість серйозних помилок логічного чи фактичного характеру. Здобувач виявляє знання і розуміння основних положень і лише за допомогою викладача може виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих помилок.
0	Завдання не виконано або виконано частково з грубими помилками логічного і фактичного характеру. Робота не носить дослідницького характеру, не має аналізу і не відповідає встановленим вимогам. У роботі немає висновків.
	<i>Максимальна кількість балів 16 балів</i>

Поточний модульний контроль у формі тестування

Правильних відповідей, %	100	90	80	70	60	50	40	30	20	10
Бал	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1

Оцінювання поточного рівня навчальних успіхів здобувачів вищої освіти

Форма контролю	Максимальна кількість балів	
	Денна форма	Заочна форма
Відповіді на практичних заняттях	10 x 3 бали = 30 балів	2 x 5 балів = 10 балів
Підготовка реферату	4 x 15 балів = 60 балів	5 x 16 балів = 80 балів
Поточний модульний контроль	1 x 10 балів = 10 балів	1 x 10 балів = 10 балів
Всього	100	100

8. Критерії оцінювання результатів навчання

Змістові модулі / теми		Денна форма		Заочна форма	
		Вид роботи	Кількість балів	Вид роботи	Кількість балів
ЗМ 1	T1	Відповідь на практичному занятті	3	Відповідь на практичному занятті	
	T2	Відповідь на практичному занятті	3	Відповідь на практичному занятті	5
	T3	Відповідь на практичному занятті	3	Відповідь на практичному занятті	
	T4	Відповідь на практичному занятті	3	Відповідь на практичному занятті	
	T5	Відповідь на практичному занятті	3	Відповідь на практичному занятті	
ЗМ 2	T1	Відповідь на практичному занятті	3	Відповідь на практичному занятті	
	T2	Відповідь на практичному занятті	3	Відповідь на практичному занятті	
ЗМ 3	T1	Відповідь на практичному занятті	3	Відповідь на практичному занятті	
	T2	Відповідь на практичному занятті	3	Відповідь на практичному занятті	
	T3	Відповідь на практичному занятті	3	Відповідь на практичному занятті	5
Підготовка реферату			60	Підготовка реферату	
ПМК		Тест	10	ПМК	10
Підсумковий контроль		Залік	100	Залік	100
Сума			100		100

9. Засоби навчання

Наочним матеріалом для лекційних занять є передусім мультимедійні засоби (комп'ютерні презентації); відеоматеріали (навчальні відео).

На практичних заняттях допомагають ресурси бібліотечного фонду Університету та електронний репозитарій. Під час виконання завдань самостійної роботи доцільним стане використання бібліотечного фонду та енциклопедій, словників, довідників з філософії.

У навчальному процесі використовуються ПЕОМ (ноутбук), Інтернет-браузер. Матеріали курсу викладені на сервісі Moodle.

10. Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Баумейстер А. Вступ до філософських студій, або інтелектуальні подорожі до країни Філософії. Київ : Мала академія наук України, 2017. 238 с.
2. Воронюк О. Л. Філософія : підручник . Київ : Медицина, 2018. 216 с.
3. Вступ до філософії / за ред. Л. Нікітіна. Київ: Центр навчальної літератури, 2020. 256 с.
4. Дахній А. Нариси історії західної філософії XIX-XX ст. Львів, 2015. 486 с.
5. Лузан А. Вступ до філософії. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 136 с.
6. Основи практичної філософії : підручник / А. М. Лой, А. О. Баумейстер, Т. І. Ящук та ін. Київ: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2011. 531 с.
7. Філософія / за ред. І. Бичка, В. Табачковського, А. Бичко, В. Ярошовця . Київ: Центр навчальної літератури, 2019 . 648 с.
8. Філософія : підручник / за ред. Л. Губерського, В. Андрущенка, А. Баумейстера та ін. 2-ге вид., перероб. і доп. Харків : Фоліо, 2018. 621 с.
9. Хамітов Н., Крилова С., Л. Гармаш Л. Філософія: підручник. Київ : ЦНЛ, 2017. 396 с.

Допоміжна

1. Августин Блаженний. Сповідь. Львів: Кальварія, 2010. 356 с.
2. Аквінський Фома. Коментарі до Аристотелевої «Політики». Київ : Основи, 2000. 795 с.
3. Арістотель. Нікомахова етика. Київ : Аквілон-Плюс, 2002. 480 с.
4. Гайдеггер М. Дорогою до мови . Львів : Літопис, 2007. 232 с.
5. Ганс Й. Принцип відповідальності: у пошуках етики для технічної цивілізації. Київ : Лібра, 2001. 400 с.
6. Гегель Г. Основи філософії права, або природне право і державознавство. Київ: Юніверс, 2000. 336 с.
7. Декарт Р. Метафізичні роздуми. Київ : Основи, 2000. 304 с.
8. Кант І. Критика чистого розуму. Київ : Юніверс, 2000. 504 с.
9. Кант І. Критика практичного розуму. Київ : Юніверс, 2004. 240 с.
10. Мамардашвілі М.К. Картезіанські роздуми. Київ : Стилос, 2000. 389 с.
11. Ніцше Ф. По той бік добра і зла. Генеалогія моралі. Львів : Літопис, 2002. 345 с.
12. Платон. Діалоги. Харків : Фоліо, 2008. 349 с.
13. Поппер К. Відкрите суспільство і його вороги: у 2 т. Київ : Основи, 1994. Т.1. 444 с.; Т. 2. 494 с.
14. Сенека Луцій Анней. Моральні листи до Луцілія. Київ : Основи, 1996. 608 с.
15. Фромм Е. Мати чи бути? Київ : Український письменник, 2010. 361 с.

Інформаційні ресурси

1. Вісник Київського національного університету імені Т. Шевченка. Серія "Філософія, політологія". – URL: http://www.phildep.univ.kiev.ua/ua/view/Vysnyk_KNU/78/19/6 (дата звернення: 20.09.2025).
2. Електронна бібліотека Платонанет . – URL: <http://platonanet.org.ua/> (дата звернення: 20.09.2025).
3. Інститут філософії імені Г.С. Сковороди НАН України: публікації. – URL: <https://www.filosof.com.ua/publik.htm> (дата звернення: 20.09.2025).

4. Сайт Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського.
- URL: <http://www.nbuv.gov.ua> (дата звернення: 20.09.2025).
5. Сайт журналу «Філософська думка». - URL: <http://journal.philosophy.ua>
(дата звернення: 20.09.2025).
6. Філософія: навчальні матеріали онлайн. - URL: <https://pidruchniki.com/filosofiya/>
(дата звернення: 20.09.2025).
7. Aristotle – from Categories (Ch. 4, 5), Trans. Octavius Freire Owen.
– URL: <https://en.wikisource.org/wiki/Categories> (дата звернення: 20.09.2025).
8. Immanuel Kant – from The Critique of Aesthetical Judgement (Book 1, Sect. 1–5).
– URL: <http://oll.libertyfund.org/titles/kant-the-critique-of-judgement> (дата звернення: 20.09.2025).
9. 72 Philosophy Books Everyone Should Read. – URL: <https://iai.tv/articles/70-philosophy-books-everyone-should-read-auid-1168> (дата звернення: 20.09.2025).